

MINISTERSTWO
EDUKACJI NARODOWEJ
Podsekretarz Stanu
Stanisław Sławiński

Warszawa, 2007.09.26

DKOS-1/KW-5040-14b/07

Szanowni Państwo,

dziękuję za uwagi, propozycje, wnioski dotyczące materiałów na temat systemu *Wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych*, nadesłane w maju i czerwcu bieżącego roku.

Przesyłam Państwu projekt pakietu działań na temat *Wspieranie rozwoju uczniów wybitnie zdolnych jako zadanie władz publicznych*, z uprzejmą prośbą o ocenę zaakceptowanych przez Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego kierunków zmian i planu dalszych działań.

Oczekujemy na Państwa opinię do 12 października 2007 r.

**MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
MINISTERSTWO NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO**

**Wspieranie rozwoju uczniów zdolnych
jako zadanie władz publicznych.**

Wstępny projekt pakietu działań w ramach inicjatywy

„Uczeń zdolny”

wraz z 2 załącznikami

Materiał do konsultacji

WRZESIEŃ 2007 r.

1.Przesłanki

Polski system oświatowy wypracował wiele rozwiązań prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających wychodzenie naprzeciw specjalnym potrzebom edukacyjnym dzieci o mniejszych możliwościach rozwojowych (dzieci chorych, dzieci z dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi, dzieci ze środowisk defaworyzowanych ...). W polskim systemie brakuje natomiast infrastruktury prawnej, organizacyjnej i finansowej, która umożliwiłaby otoczenie właściwą opieką edukacyjną uczniów wybitnie zdolnych.

W pewnym zakresie lukę tę wypełniają inicjatywy organizacji pozarządowych oraz osób indywidualnych, jednakże nawet te działania nie otrzymują ze strony władz publicznych wsparcia w takim zakresie i wymiarze, na jaki te działania zasługują.

Biorąc pod uwagę dynamikę i kierunek współczesnych przemian cywilizacyjnych polska polityka oświatowa musi zagadnienie promocji rozwoju utalentowanych uczniów postawić w centrum uwagi. Niezbędne jest szybkie wprowadzenie zmian legislacyjnych i organizacyjno-finansowych, które pozwolą na wyszukiwanie utalentowanej młodzieży a następnie roztoczenie nad nimi właściwej opieki edukacyjnej.

2. Dotychczasowe działania przygotowawcze

Od początku 2006 roku zamiar podjęcia inicjatywy w zakresie wzmocnienia instrumentów wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych oraz korekty polityki oświatowej w tym zakresie, był przedmiotem nieformalnych dyskusji w wielu środowiskach, w szczególności w kręgach osób angażujących się w tego typu przedsięwzięcia (olimpiady, konkursy przedmiotowe, Krajowy Fundusz na rzecz Dzieci...itp.)

W końcu kwietnia, a następnie w końcu maja 2007 roku, rozesłano

do różnych instytucji i osób indywidualnych (łącznie ok.180 adresów) materiał do dyskusji z prośbą o wyrażenie opinii na różne tematy dotyczące wspierania uczniów uzdolnionych. (załącznik nr 1).

Napływające opinie analizowano na bieżąco. Ogólna charakterystyka zebranych opinii została przedstawiona w notatce (załącznik nr 2).

Na tej podstawie zostały opracowane kierunki zmian przyjęte 6 września 2007

r. przez Ministra Edukacji Narodowej.

Zaproponowane kierunki zmian zaakceptował również Minister

Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

3. Plan dalszych działań:

1. Przygotowanie tekstu „Pakietu...”, z uwzględnieniem wniosków wynikających z konsultacji z przedstawicielami wyżej wym. środowisk ,
- termin: początek października 2007.

- 2.. Opracowanie projektów odpowiednich nowelizacji ustaw, zwłaszcza:
ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o systemie oświaty,
ustawy KN oraz projektów odpowiednich nowelizacji rozporządzeń,
- termin: październik 2007.

3. Przygotowanie projektów odpowiednich zmian w systemie finansowania zadań oświatowych i szkolnictwa wyższego oraz odpowiednich zapisów w ustawie budżetowej,
- termin: październik 2007.

4. Skierowanie projektów aktów prawnych na ścieżkę legislacyjną,
- termin: listopad 2007.

4. Proponowane kierunki zmian

Efektywna zmiana polityki oświatowej w zakresie wspierania rozwoju uczniów szczególnie zdolnych wymaga kompleksowych zmian legislacyjnych .

Zmiany te powinny umożliwić:

1. angażowanie pracowników naukowych wyższych uczelni oraz innych instytucji naukowych do prowadzenia zajęć edukacyjnych z młodzieżą szkolną, zarówno w systemie klasowo-lekcyjnym jak i w ramach systemu zajęć fakultatywnych, organizowanych poza systemem klasowo-lekcyjnym, w tym również organizowanych poza szkołą;
2. uczestniczenie młodzieży bardziej zaawansowanej w poszczególnych dziedzinach wiedzy w zajęciach organizowanych z myślą o niej przez wyższe uczelnie oraz inne instytucje naukowe, w tym również uczestnictwo odpowiednio przygotowanych uczniów w niektórych programach badawczych prowadzonych w tych instytucjach;
3. wzmocnienie finansowe oraz modernizację i uelastycznienie strony organizacyjnej olimpiad i konkursów przedmiotowych, a także wprowadzanie do oferty oświatowej nowych inicjatyw w tym zakresie;
4. stworzenie stabilnych podstaw finansowych dla działalności Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci w zakresie opieki nad uzdolnionymi dziećmi i młodzieżą

5. stworzenie stabilnych podstaw finansowych dla działalności Gimnazjum i Liceum Akademickiego w Toruniu;
6. stworzenie mechanizmów płacowych, umożliwiających wynagradzanie nauczycieli, którzy opiekują się uczniami szczególnie uzdolnionymi, w tym uczniami zdolnymi realizującymi indywidualny tok lub program nauki (analogia do indywidualnego nauczania dzieci niepełnosprawnych);
7. wprowadzenie problematyki pracy z uczniem zdolnym do programów kształcenia, doksztalcania i doskonalenia nauczycieli oraz psychologów i pedagogów szkolnych;
8. prawne usankcjonowanie możliwości realizowania programu IB (matury międzynarodowej) w polskim systemie oświaty;
9. dostosowanie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów do szczególnych potrzeb uczniów wybitnie zdolnych;
10. zracjonalizowanie systemu stypendiów uczniowskich pod kątem lepszej promocji młodzieży szczególnie uzdolnionej;
11. zorganizowanie ogólnopolskiego szkolnego ruchu naukowego jako formy systematycznej współpracy nauczycieli akademickich i studentów z najwybitniejszymi nauczycielami szkolnymi w zakresie tworzenia stałej dodatkowej oferty edukacyjnej dla najzdolniejszej

młodzieży szkolnej na terenie całego kraju.

6

Załącznik nr 1

do Wstępnego projektu pakietu działań w ramach inicjatywy „Uczeń zdolny”

**WSPIERANIE ROZWOJU UCZNIÓW WYBITNIE ZDOLNYCH
JAKO ZADANIE WŁADZ PUBLICZNYCH**

**MINISTERSTWO
EDUKACJI NARODOWEJ**

DEPARTAMENT
KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO I SPECJALNEGO

**WSPIERANIE ROZWOJU UCZNIÓW WYBITNIE ZDOLNYCH
JAKO ZADANIE WŁADZ PUBLICZNYCH**

(MATERIAŁ DO KONSULTACJI)

WARSZAWA MAJ 2007

Szanowni Państwo,

we wprowadzeniu do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty napisano, że:
„...Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, ...”

Art. 1. ustawy stanowi, że:

„System oświaty zapewnia w szczególności:

1) „realizację prawa...dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;

(...)

4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów(...);

(...)

6)... umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie; (...)”

Ogólnym celem systemu oświaty, dotyczącym kwestii kształcenia uczniów zdolnych, odpowiadają regulacje zawarte w poszczególnych rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej, wydanych w szczególności na podstawie art. 22 ustawy o systemie oświaty.

Całość tych uregulowań i funkcjonujące na ich podstawie rozwiązania programowo-organizacyjne można postrzegać jako pewien system.

Jednakże, aby polityka oświatowa Państwa Polskiego w zakresie inwestowania w rozwój talentów odpowiadała obecnym wyzwaniom wynikającym m.in. ze Strategii Lizbońskiej, konieczne jest znaczne wzmocnienie działań na rzecz promocji rozwoju najbardziej uzdolnionej młodzieży

Dlatego prosimy o opinie i propozycje, w jakim kierunku modyfikować obowiązujące prawo oraz praktykę szkolną, co wprowadzić do prawa oświatowego i nie tylko oświatowego, aby kształceniu talentów nadać nową dynamikę.

Żeby całościowo przedyskutować system wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych, przedkładamy Państwu robocze opracowanie, zawierające syntetyczną informację o aktualnie funkcjonujących rozwiązaniach wraz z sugestiami, propozycjami i pytaniami do dyskusji.

Stanisław Sławiński
Podsekretarz Stanu

I INDYWIDUALNY TOK NAUKI

1 Podstawa prawna

Rozporządzenie MENiS z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28)

2. Charakterystyka problemu

Indywidualny tok nauki to proces kształcenia się ucznia w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w sposób dostosowany do jego indywidualnych potrzeb i możliwości.

Zezwolenia na indywidualny tok nauki udziela dyrektor szkoły – na wniosek rodziców lub pełnoletniego ucznia – na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz opinii rady pedagogicznej.

Indywidualny tok nauki może być realizowany na każdym poziomie kształcenia i w każdym typie szkoły.

Uczeń realizujący indywidualny tok nauki :

- może w ciągu roku szkolnego realizować program nauczania z zakresu dwóch i więcej klas,
- może być zwolniony z obowiązku uczestniczenia w zajęciach przewidzianych planem nauczania jego klasy,
- może uczęszczać na wybrane zajęcia edukacyjne do klasy programowo wyższej, w tej lub innej szkole, w tym także w szkole wyższego stopnia albo realizować program we własnym zakresie,
- jest klasyfikowany na podstawie egzaminu klasyfikacyjnego.

Indywidualny tok nauki dopuszcza także przyspieszoną promocję, a więc możliwość wcześniejszego ukończenia szkoły.

3. Próba oceny problemu.

Z danych Systemu Informacji Oświatowej wynika, że w roku szk. 2004/2005 indywidualny tok nauki realizowało 3 366 uczniów, natomiast w roku szk. 2005/2006 - 2 449 uczniów.

Przyjmując założenie, że w całej populacji dzieci i młodzieży co najmniej 2% stanowią osoby o predyspozycjach intelektualnych wyższych od przeciętnych, to można stwierdzić, wg uproszczonego szacunku, że np. w roku szkolnym 2004/2005 z tej formy kształcenia korzystało mniej niż 4% uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach.

Wydaje się, że przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać kilka, m.in.: opór nauczycieli oraz dyrektorów szkół świadomych zwiększonych obowiązków wobec ucznia realizującego indywidualny tok nauki, niedostatek środków finansowych na indywidualną opiekę nad uczniem.

- 2 -

W ocenie NIK przyczyną jest też nieobecność tej problematyki w planach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty jak też w planie kontroli nadzoru pedagogicznego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

PYTANIA:

- 1. Jakie są, Państwa zdaniem, przyczyny tak rzadkiego wykorzystywania tego instrumentu w celu bardziej efektywnego kształcenia najzdolniejszych uczniów?*
- 2. Jakie zastosować czynniki motywujące nauczycieli, dyrektorów szkół do bardziej ofensywnego korzystania z możliwości kształcenia uczniów zdolnych w trybie indywidualnego toku nauki?*
- 3. Czy to zadanie nauczycieli powinno być uregulowane w przepisach płacowych? Jeśli tak, to w jaki sposób?*
- 4. Czy obecne przepisy należy modyfikować w kierunku wyraźnego zobowiązania szkoły do udzielenia zezwolenia na indywidualny tok nauki każdemu uczniowi, który spełnia wymagane warunki?,*
- 5. Czy wobec skrócenia czasu nauki w gimnazjum i liceum do 3 lat nie należałoby skrócić czasu niezbędnego do rozpoznania możliwości, potrzeb ucznia i na zgromadzenie dokumentacji – z 1 roku (w wyjątkowych przypadkach jest możliwa półroczna obserwacja) do półrocza lub wprowadzić całkiem inne rozwiązanie tej kwestii?.*

II INDYWIDUALNY PROGRAM NAUKI

1. Podstawa prawna

Rozporządzenie MENiS z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28)

2. Charakterystyka problemu

Istotę indywidualnego programu nauki stanowi kształcenie się ucznia w zakresie jednego, kilku lub więcej zajęć edukacyjnych według programu dostosowanego do jego indywidualnych zainteresowań, możliwości intelektualnych i potrzeb; ten program nie może obniżyć wymagań edukacyjnych wynikających ze szkolnego zestawu programów dla danej klasy.

Głównym celem indywidualnego programu nauki jest ułatwienie uczniowi zdobywania poszerzonej, pogłębionej wiedzy w interesujących go dziedzinach, w dziedzinach, do których ma szczególne predyspozycje.

Zezwolenia na indywidualny program udziela dyrektor szkoły – na wniosek rodziców lub pełnoletniego ucznia – na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz opinii rady pedagogicznej.

Indywidualny program realizowany na każdym poziomie kształcenia i w każdym typie szkoły.

3. Próba oceny problemu.

Z danych Systemu Informacji Oświatowej wynika, że w roku szk. 2004/2005 indywidualny program nauki realizowało 8 941 uczniów, natomiast w roku szk. 2005/2006 – 7 416 uczniów.

Przyjmując założenie, że w całej populacji dzieci i młodzieży co najmniej 2% stanowią osoby o predyspozycjach intelektualnych wyższych od przeciętnych, to można stwierdzić, wg uproszczonego szacunku, że np. w roku szkolnym 2004/2005 z tej formy kształcenia korzystało niewiele ponad 8 % uczniów o ponadprzeciętnych zdolnościach.

Wydaje się, że przyczyn tego stanu rzeczy można wskazać kilka, m.in.: opór nauczycieli oraz dyrektorów szkół świadomych zwiększonych obowiązków wobec ucznia realizującego indywidualny program nauki, niedostatek środków finansowych na indywidualną opiekę nad uczniem.

W ocenie NIK przyczyną jest też nieobecność tej problematyki w planach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty jak też w planie kontroli nadzoru pedagogicznego Ministerstwa Edukacji Narodowej.

PYTANIA:

1. *Jakie są, Państwa zdaniem, przyczyny tak rzadkiego wykorzystywania tego instrumentu w celu bardziej efektywnego kształcenia najzdolniejszych uczniów?*

- 2 -

2. *Jakie zastosować czynniki motywujące nauczycieli, dyrektorów szkół do bardziej ofensywnego korzystania z możliwości kształcenia uczniów zdolnych w trybie indywidualnego programu nauki?*

3. *Czy to zadanie nauczycieli powinno być uregulowane w przepisach płacowych? Jeśli tak, to w jaki sposób?*

4. *Czy obecne przepisy należy modyfikować w kierunku wyraźnego zobowiązania szkoły do udzielenia zezwolenia na indywidualny program nauki każdemu uczniowi, który spełnia wymagane warunki?*

5. *Czy wobec skrócenia czasu nauki w gimnazjum i liceum do 3 lat nie należałoby skrócić czasu niezbędnego do rozpoznania możliwości, potrzeb ucznia i na zgromadzenie dokumentacji – z 1 roku (w wyjątkowych przypadkach jest możliwa półroczna obserwacja) do półrocza lub wprowadzić całkiem inne rozwiązanie tej kwestii?.*

III OCENIANIE , KLASYFIKOWANIE I PROMOWANIE

1. Podstawa prawna

Rozporządzenie z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 199, poz. 2046 z późn. zm.).

2. Opis problemu.

Istotne znaczenie dla kształcenia uczniów zdolnych mają regulacje dotyczące m.in. zasad i warunków zewnętrznego oceniania, stwarzającego duże możliwości uzyskania maksymalnie zobiektywizowanej informacji nie tylko o stanie wiedzy i umiejętnościach uczniów, ale także wskazania na indywidualne ich możliwości, a nawet potrzeby edukacyjne.

3. Próba oceny problemu.

Z opinii nauczycieli wynika, że szkoły albo nie otrzymują z okręgowych komisji egzaminacyjnych szczegółowych indywidualnych informacji (analitycznych) na temat wyników sprawdzianu, egzaminu ucznia bądź też materiał ten nie bywa spożytkowany przez nauczycieli przedmiotu jako pomoc w rozpoznawaniu, diagnozowaniu możliwości i potrzeb edukacyjnych ucznia, nie stanowi też punktu wyjścia do określenia zadań, form pracy z uczniem.

Często w opiniach specjalistów na temat metodyki sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego pojawia się zarzut nadmiernego wystandaryzowania zadań, rygorystycznego schematyzmu zakładanych odpowiedzi, rozwiązań poleceń egzaminacyjnych, eliminujących możliwość wykazania się ucznia samodzielnością myślenia, niezależnością i oryginalnością sądów, odkrywczością uzasadnionych pomysłów analityczno-interpretacyjnych.

Takie walory prac egzaminacyjnych uczniów zagrożone są wręcz obniżeniem ocen.

PYTANIA:

- 1. Jakie regulacje prawne należałoby wprowadzić, aby system zewnętrznego oceniania był bardziej pomocny w identyfikacji uczniów wybitnie utalentowanych?,*
- 2. Czy wewnątrzszkolne systemy oceniania uczniów mogą spełnić jakąś rolę w tym zakresie?*

3. Czy obecne regulacje prawne, dotyczące premiowania w systemie oceniania uczniów odnoszących zwycięstwa w konkursach i olimpiadach, są zadowalające?.

IV KONKURSY I OLIMPIADY

1. Podstawa prawna

Rozporządzenie MENiS z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. Nr 13, poz.125) .

2. Charakterystyka zagadnienia

a) Dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów organizowane są konkursy. Mogą mieć zasięg wojewódzki lub ponadwojewódzki. Ich organizatorami są kuratorzy oświaty. Rozporządzenie przewiduje 3 kategorie konkursów: interdyscyplinarne, tematyczne oraz przedmiotowe. Konkursy przedmiotowe muszą uwzględniają w całości, czasami też poszerzają, treści podstawy programowej jednego przedmiotu objętego ramowym planem nauczania szkoły.

Laureatom tej kategorii konkursów przysługują preferencje edukacyjne w postaci rocznej oceny celującej z danego przedmiotu. Ponadto laureaci konkursu przedmiotowego z zakresu jednego z grupy przedmiotów objętych sprawdzianem lub egzaminem gimnazjalnym są zwolnieni odpowiednio ze sprawdzianu lub części egzaminu gimnazjalnego.

Zwolnienie jest równoznaczne z uzyskaniem najwyższego wyniku.

Laureaci konkursów korzystają również z preferencji rekrutacyjnych, a mianowicie są przyjmowani do wybranych szkół (gimnazjów pozaobwodowych lub szkół ponadgimnazjalnych), niezależnie od obowiązujących kryteriów.

b) Dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych organizowane są zawody o zasięgu ogólnopolskim: z przedmiotów ogólnokształcących – olimpiady, zaś z przedmiotów zawodowych – olimpiady i turnieje.

Ogólnopolskie olimpiady przedmiotowe istnieją od 1949 r. (najstarsza - Olimpiada Matematyczna). Znacznie później powstawały olimpiady interdyscyplinarne, tematyczne oraz z przedmiotów dodatkowych.

W ostatnich latach liczba ogólnopolskich olimpiad wzrosła do 30, w tym 25 ma charakter ogólnokształcący, a 5 zawodowy. Każdego roku w zawodach szkolnych uczestniczy ponad 220 000 uczniów, ok. 3 000 w zawodach ogólnopolskich, a ponad 600 uzyskuje najwyższe zwycięstwo – tytuł laureata.

W budżecie Ministerstwa Edukacji Narodowej na zadania związane z organizowaniem i prowadzeniem ogólnopolskich olimpiad przeznaczona jest każdego roku ponad 7 milionów zł. Środki finansowe przekazywane są na podstawie umów zawieranych z organizatorami olimpiad, którymi są przede wszystkim szkoły wyższe i towarzystwa naukowe.

Laureatom i finalistom olimpiad przedmiotowych przysługują również przywileje, jak: roczna ocena celująca z danego przedmiotu oraz zwolnienie z egzaminu maturalnego. Laureaci i finaliści olimpiad mogą także korzystać z preferencji przysługujących kandydatom do szkół wyższych, zgodnie z ustaleniami przyjętymi w uchwale senatu danej uczelni.

- 2 -

Laureaci ogólnopolskich olimpiad przedmiotowych (przyrodniczych i ścisłych oraz 2 humanistycznych) uczestniczą /na podstawie decyzji komitetów głównych/ w zawodach międzynarodowych olimpiad, uzyskując znakomite wyniki; zwykle ponad 70 % biorących udział zdobywa medale lub równorzędne wyróżnienia. Na przykład w 2006 roku uczestnicy międzynarodowej Olimpiady Geograficznej (w Australii) zdobyli 3 złote medale, 1 srebrny, w międzynarodowej Olimpiadzie Chemicznej (w Korei) – 2 złote medale, 1 srebrny, 1 brązowy medal.

Ministerstwo Edukacji Narodowej pokrywa koszty podróży uczestników i opiekunów, zaś kraj organizujący zawody pokrywa koszty związane z pobytem i udziałem w zawodach. Jednakże w ostatnich latach coraz częściej komitety organizacyjne czynią odstępstwo od tej zasady, żądając od uczestniczących drużyn dodatkowych opłat (od kilkuset do kilku tysięcy dolarów).

Wydatki związane z udziałem w zawodach międzynarodowych pokrywane są z budżetu MEN, z części „Wyjazdy zagraniczne”, będącej w dyspozycji Departamentu Współpracy Międzynarodowej. Niestety, nie starcza środków na opłatę dodatkową.

c) Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych uczestniczą od 1995 r. w międzynarodowym Konkursie Prac Młodych Naukowców Unii Europejskiej. Konkurs obejmuje prace z nauk ścisłych, przyrodniczych i technicznych.

Organizację i prowadzenie Konkursu Prac Młodych Naukowców U E Minister Edukacji Narodowej, w porozumieniu z Komitetem Badań Naukowych, zlecił w 1994 r. Krajowemu Funduszowi na rzecz Dzieci. Zadania związane z Konkursem współfinansował Komitet Badań Naukowych, obecnie Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego. (Środki Ministerstwa Edukacji Narodowej przekazywane są w ramach dotacji przyznawanej Funduszowi na realizację Programu pomocy uczniom zdolnym).

3. Próba oceny.

Wspieranie rozwoju uzdolnień dzieci i młodzieży poprzez organizowanie konkursów i olimpiad zostało ocenione pozytywnie w Raporcie NIK z „Kontroli opieki nad uczniami uzdolnionymi”(styczeń 2007 r.).

Obiektywnym potwierdzeniem wartości naszych rozwiązań i doświadczeń w tym zakresie może też być zainteresowanie nauczycieli z Wielkiej Brytanii, którzy przez 3 kolejne lata odbywali u nas wizyty studyjne na ten temat.

A oto niektóre problemy utrudniające bardziej efektywne funkcjonowanie tej formy wspierania rozwoju uczniów zdolnych;

ad. a)

- niedostatek środków finansowych na organizowanie konkursów jako zadania kuratora oświaty, stąd też konieczność dokonywania trudnych wyborów (z czego zrezygnować?); najczęściej kuratorzy rezygnują z konkursów z języków obcych,
- duża płynność kadr w kuratoriach i brak pracowników kompetentnych, gromadzących doświadczenia,

- 3 -

ad. b)

- skomplikowany system finansowania olimpiad; konieczność zawierania umów z organizatorami olimpiad, nie zaś z komitetami głównymi – rzeczywistymi wykonawcami zadań i za nie odpowiedzialnymi,
- brak przepisów określających zasady wydatkowania środków otrzymywanych z MEN, stąd zdarzają się poważne różnice w proporcjach kwot wydatkowanych np. na płace, wynagrodzenia oraz na zadania bezpośrednio związane z udziałem uczniów i ich opiekunów (noclegi, wyżywienie, podróże i in.).

ad. c)

Konkurs jest znakomitą promocją uzdolnień badawczych młodzieży.

Każdy z 31 krajów uczestniczących w Konkursie może zgłosić najwyżej trzy prace.

Polacy zdobyli już 13 nagród głównych oraz 7 innych nagród specjalnych. Laureaci Konkursu otrzymują stypendium Ministra Edukacji Narodowej.

PYTANIA:

1. Czy potrzebne są zmiany w rozporządzeniu z 29 stycznia 2002 r.?

2. Czy zwycięzcom olimpiad dla gimnazjalistów - gdyby zostały wprowadzone do systemu - należałoby przyznać uprawnienia analogiczne do uprawnień przysługujących laureatom i finalistom olimpiad organizowanych na podstawie przepisów obowiązującego rozporządzenia z 29 stycznia 2002 r., czy raczej pozostawić na poziomie preferencji przysługujących tylko laureatom konkursów dla gimnazjalistów?

3. Czy potrzebne są zmiany regulacji prawnych dotyczących finansowania konkursów i olimpiad, np. wydzielenie w budżecie kuratora oświaty środków na ten cel, uproszczenie zasad finansowania olimpiad, określenie warunków wydatkowania środków z dotacji Ministerstwa? Jeśli tak, proszę o propozycje i sugestie.

V STYPENDIA

1. Podstawa prawna:

a) *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) – Art. 90 g – 90 i,*

b) *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2005 r. w sprawie stypendiów Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz. U. Nr 106, poz. 890).*

2. Charakterystyka zagadnienia.

Przywołane w punkcie 1. akty prawne przewidują trzy formy nagradzania uczniów za wyniki w nauce, a mianowicie:

a) tradycyjne stypendium szkolne za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe, przyznawane zgodnie z wewnątrzszkolnym regulaminem, uczniom wszystkich typów szkół, z wyłączeniem uczniów klas I-III szkoły podstawowej i uczniów klasy IV do ukończenia pierwszego okresu nauki.

Stypendium to przyznaje dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, w ramach środków przyznanych na ten cel przez organ prowadzący szkołę.

b) stypendium ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, przyznawane za wybitne osiągnięcia edukacyjne lub sportowe, których wartość została oszacowana przez pozaszkolne gremia specjalistów (zwycięstwa w olimpiadach, konkursach międzynarodowych lub ogólnopolskich, indywidualny tok studiów, publikacje popularno-naukowe itp.).

Stypendium to ma formę jednorazowej nagrody. Jest przyznawane od 1994 r. Liczba stypendystów nie jest limitowana i wynosiła od 67 – w 1994 r. do 300 stypendystów w ostatnich 4 latach.

Wysokość stypendium ustala każdego roku Minister; w ostatnich 4 latach wynosiło 3 200 zł.

c) stypendium Prezesa Rady Ministrów jest przyznawane uczniowi szkoły ponadgimnazjalnej (której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości), który w wyniku rocznej klasyfikacji uzyskał w danej szkole najlepsze wyniki, uprawniające do świadectwa z wyróżnieniem. Ma ono formę miesięcznej należności, wypłacanej uczniowi-stypendyście w dwu ratach, przez 10 miesięcy roku szkolnego (za okres od września do czerwca). Od 3 lat należność stypendialna wynosi 258 zł miesięcznie. Stypendium to może otrzymać 1 uczeń danej szkoły. Średnio około 70% szkół zgłasza wnioski kandydatów uprawnionych do tego stypendium.

Stypendia ministra właściwego do spraw oświaty oraz Prezesa Rady Ministrów są przyznawane za osiągnięcia w ostatnim roku szkolnym.

d) Niezależnie od tych form stypendiów, określonych we wskazanej w punkcie 1. podstawie prawnej, w wielu rejonach kraju tworzony jest lokalny system stypendialny, inicjowany

- 2 -

najczęściej przez jednostki samorządu, organy administracji terenowej lub organizacje społeczne, wspierane przez sponsorów.

3.Próba oceny

ad.a)

Najpoważniejszym problemem jest brak lub niedostatek środków na ten cel. Jest stosunkowo dużo szkół, w których nie jest przyznawane stypendium za wyniki w nauce. Dyrektorzy szkół nie otrzymują wydzielonych środków w subwencji.

Środki z funduszu specjalnego (jeśli jest) są rozdysponowywane głównie na zasiłki lub stypendia socjalne.

ad.b)

Liczba stypendiów przyznawanych w ostatnich 4 latach (300) wydaje się wystarczająca, jeśli kryterium osiągnięć - możliwych do uzyskania i podawanych we wnioskach - interpretować stosownie do określenia „wybitnych osiągnięć”, użytych w art. 90i ustawy.

Tak więc osiągnięciem – bez wątplenia wybitnym – jest zajęcie miejsca medalowego w zawodach olimpiady międzynarodowej, natomiast uzyskanie tytułu laureata w olimpiadzie ogólnopolskiej nie zawsze jako wybitne osiągnięcie da się zakwalifikować. Istotne są dodatkowe kryteria, jak: liczba olimpiad, w których uczeń odniósł zwycięstwo (tytuł laureata lub finalisty), poziom kształcenia (etap edukacyjny oraz klasa), miejsce na liście laureatów, a także średnia ocen klasyfikacyjnych. Są to kryteria dodatkowe (pozaustawowe), jednak konieczne do stosowania, aby w praktyce ustawowe przykłady wybitnych osiągnięć – stosowane mechanicznie – nie prowadziły do ich deprecjacji.

Liczba wniosków nadsyłanych z poszczególnych kuratoriów jest bardzo różna; w ostatnim roku różnica wynosiła od 6 do 175 wniosków. Ten stan w dużym stopniu tłumaczy się dużymi różnicami w sieci szkolnej pomiędzy województwami (zwłaszcza liczbą szkół

ponadgimnazjalnych), zróżnicowanym poziomem efektywności kształcenia w ogóle, a także doświadczeniami w kształceniu uczniów zdolnych, ale zapewne też – z jednej strony – dbałością o to, aby nie pominąć żadnego ucznia z osiągnięciami – z drugiej strony – stosowaniem zastrzonych kryteriów zawartych w statucie szkoły (np. kryterium oceny zachowania) lub zaniechaniem typowania kandydatów przez szkołę.

Kwestia wyrazistości, jednoznaczności kryteriów stanowi jednak pewien problem.

Około 10% stypendystów stanowią zwycięzcy zawodów sportowych; to kryterium zostało wprowadzone do przepisów ustawy w 2005 r.

ad. c)

Najistotniejszym problemem jest rzetelne traktowanie kwestii typowania kandydata przez szkoły. W bieżącym roku aż 34,9% ogółu szkół uprawnionych nie wytypowało kandydata do stypendium Prezesa Rady Ministrów.

- 3 -

Jednoznaczność i poziom kryteriów pozwala przypuszczać, że w dużej liczbie szkół nie wytypowano kandydata przez zaniechanie; trudno uwierzyć, aby aż w prawie 2 i pół tysiąca szkół nie znalazł się uczeń ze średnią rocznych ocen klasyfikacyjnych powyżej 4,75.

Odrębną kwestię – w praktyce – stanowi zasada: 1 stypendium dla szkoły. Skutkiem tego jest przyznanie stypendium 1 uczniowi np. dużego liceum ogólnokształcącego, w którym może być nawet kilkudziesięciu uczniów z bardzo wysoką i zbliżoną średnią ocen oraz przyznanie kilku stypendiów w zespole szkół o niskim stopniu zorganizowania, np. 1-2 oddziały w każdej szkole w zespole.

ad. d)

Hamująco wpływa na rozszerzanie się inicjatyw stypendialnych ma obciążenie stypendiów podatkiem dochodowym. Wprawdzie przepis Art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stwarza możliwość zwolnienia niektórych stypendiów z podatku, ale wymagane jest uzyskanie specjalnego zatwierdzenia przez ministra właściwego do spraw oświaty zasad przyznawania tego stypendium.

PYTANIA:

1. W jaki sposób zagwarantować środki finansowe na stypendium szkolne ?

2. Czy kryteria stypendium ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania należałoby zmienić i w jakim kierunku? Czy ewentualne zwiększenie środków finansowych na to stypendium, równoznaczne ze zwiększeniem liczby stypendystów, a więc i z obniżeniem wymagań, byłoby zasadne?

3. *W jaki sposób można byłoby osiągnąć maksymalne wykorzystanie prawnych i finansowych możliwości nagradzania i motywowania uczniów zdolnych, zwłaszcza przez stypendium ministra i Prezesa Rady Ministrów, (kandydata do każdego stypendium typuje szkoła)?*

4. *Czy słuszną jest propozycja zmiany zasady przyznawania stypendium Prezesa Rady Ministrów, polegająca na stworzeniu możliwości zwiększenia liczby stypendystów spełniających kryterium na tym samym poziomie?*

5. *Czy osiągnięcia sportowe powinny pozostać wśród kryteriów stypendium ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, czy też nagradzanie osiągnięć sportowych powinno znaleźć się w kompetencjach ministra sportu?*

6. *Czy nie należałoby wszystkich stypendiów przyznawanych uczniom wyłączyć z grupy dochodów obciążonych podatkiem dochodowym?*

VI MATURA MIĘDZYNARODOWA - International Baccalaureate (IB).

1. Podstawa prawna

Nie ma umocowania w polskim prawie oświatowym.

Organizacja Matury Międzynarodowej jest fundacją działającą zgodnie z przepisami prawa szwajcarskiego i jest zarządzana przez Radę Fundacji (Council of Fundation), w skład której wchodzi m.in. przedstawiciele rządów różnych państw (Standing Conference of Governments) i przedstawiciele dyrektorów szkół należących do IBO (Standing Conference of Heads of IB Schools).

2. Charakterystyka zagadnienia

a) Historia, cele:

Matura międzynarodowa – International Baccalaureate (IB) stanowi bardzo atrakcyjną ofertą dla zdolnej, ambitnej i pracowitej młodzieży licealnej.

Organizacja Matury Międzynarodowej (International Baccalaureate Organisation - IBO) powstała pod koniec lat 60-tych w Szwajcarii na bazie Międzynarodowej Szkoły w Genewie. Inicjatorami idei międzynarodowego nauczania i wychowania byli, wywodzący się z różnych państw, nauczyciele oraz eksperci w dziedzinie edukacji, wspierani częściowo w swoich działaniach przez UNESCO.

W 1995 roku około 600 szkół z 85 państw realizowało program nauczania IBO. Prawie połowa z nich to szkoły państwowe. Najwięcej szkół państwowych IB znajduje się w krajach skandynawskich, Europie Środkowo-Wschodniej, Wielkiej Brytanii, Holandii, Hiszpanii oraz Stanach Zjednoczonych. Każdego roku do egzaminów matury międzynarodowej przystępuje obecnie 6-10 tys. uczniów reprezentujących ponad 150 narodowości.

Dwuletni program nauczania i wychowania obowiązujący w szkołach IB nie jest odbiciem programu realizowanego w jednym państwie – jest wyważonym kompromisem pomiędzy systemem nauczania preferującym głęboką specjalizację oraz nauczaniem bardzo ogólnym.

Celem nauczania i wychowania szkoły IB jest całościowa edukacja i wykreowanie człowieka na miarę zjednoczonego świata XXI wieku, wyposażenie uczniów w odpowiednią wiedzę z zachowaniem właściwych proporcji między niezbędną ilością informacji a umiejętnością operowania nimi, promowanie wzajemnego zrozumienia między różnymi narodami (którego bazą są wspólne doświadczenia edukacyjne), a także ułatwienie uczniom geograficznej i kulturowej mobilności bez względu na przynależność narodową lub państwową.

b) Program IB w polskich szkołach

W 1993 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej wyraziło zgodę na wprowadzenie, na prawach eksperymentu, Programu IB do dwóch polskich szkół: III Liceum Ogólnokształcącego im. Marynarki Wojennej RP w Gdyni oraz XXXIII Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Warszawie.

- 2 -

Ostateczną zgodę MEN poprzedziły bardzo intensywne przygotowania organizacyjne, merytoryczne i techniczne. Objęły one m.in. przeszkolenie nauczycieli, zakup podręczników oraz lektur literatury światowej w języku angielskim, wyposażenie od podstaw pracowni. W następnych latach do Organizacji IB przystąpiły kolejne szkoły i wciąż przystępują nowe.

W naszym systemie kształcenia program IB obejmuje dwie ostatnie klasy liceum ogólnokształcącego.

O przyjęcie do oddziału realizującego program IB mogą ubiegać się uczniowie, którzy wykazaną się odpowiednią wiedzą i biegłą znajomością języka angielskiego.

Nauka w klasach realizujących program IB odbywa się według zasad ustalonych przez Organizację Matury Międzynarodowej - International Baccalaureate Organisation. Dotyczy to zarówno planów nauczania (przedmiotów wybranych określonych grup przedmiotów i godzin przeznaczonych na ich realizację) jak i treści programowych. Nauka oraz sprawdzanie wiedzy i umiejętności odbywa się pod nadzorem IBO. Egzamininy końcowe (matura) mają charakter zewnętrzny.

c) Program matury międzynarodowej

Uczeń ma do wyboru sześć przedmiotów, z sześciu grup, nauczanych w języku angielskim (z wyjątkiem języka ojczystego).

- 1 GRUPA I - języka ojczysty (pierwszy język, na ogół język ojczysty ucznia)
2. GRUPA II - języki obce (kurs obcego języka nowożytnego, przeznaczony dla uczniów biegle posługujących się tym językiem)
3. GRUPA III – nauki społeczne (np.: historia, geografia, filozofia, psychologia,

- ekonomia, biznes i organizacja),
4. GRUPA IV – nauki eksperymentalne (biologia, chemia, fizyka, systemy środowiska)
UWAGA: uczeń musi przeznaczyć 60 godzin na pracę w laboratorium
 5. GRUPA V – matematyka (matematyka, matematyka zaawansowana, matematyka wyższa)
 6. GRUPA VI – sztuka, muzyka, greka, łacina, informatyka lub przedmiot uzupełniający z grupy II, III, IV

Trzy lub cztery z wybranych przedmiotów uczeń realizuje na poziomie wyższym (high level) i odpowiednio trzy lub dwa na poziomie średnim (standard level). Na nauczanie przedmiotów na poziomie wyższym przeznacza się 6 godzin tygodniowo, na poziomie średnim 4 godziny.

Program realizowany jest w 2 i 3 klasie zreformowanego liceum lub przez trzy lata – klasa wstępna + 2 lata programu dyplomowego.

Program IB obejmuje również:

- TOK – (Theory of Knowledge – teoria wiedzy) – przedmiot obowiązkowy, gdzie uczeń zapoznaje się z metodami analizy informacji i logiki praktycznej, nabywając umiejętności samodzielnego i krytycznego myślenia,

- 3 -

- CAS – (Creativity Action Service) stanowi integralną część programu, w ramach którego uczeń zobowiązany jest do podejmowania szeregu pozalekcyjnych zadań dowodzących jego ogólnego rozwoju twórczego, aktywności fizycznej i umiejętności niesienia pomocy innym. Ta część programu służy kształceniu ludzi odpowiedzialnych i wrażliwych.

Jednym z ważnych zadań egzaminacyjnych jest EE – (Extended Essay) – esej rozszerzony. Uczeń, by wypełnić wymogi egzaminacyjne, musi napisać esej badawczy (na poziomie pracy licencjackiej) z wybranej dziedziny liczący 4000 słów (ok. 16 stron znormalizowanego maszynopisu), który ma sprawdzić umiejętność samodzielnego analizowania problemu, wyciągania wniosków, formułowania i precyzowania myśli. Esej ten spełnia wymogi pracy naukowej.

d) Ocenianie wewnętrzne

W czasie 2-3 letniej edukacji uczniowie piszą eseje z poszczególnych przedmiotów, prowadzą badania, wykonują doświadczenia, które są następnie analizowane i oceniane przez nauczycieli; zdają również egzaminy ustne z języków (ojczystego i obcego). Są to tzw. internal assessments (prace oceniane wewnętrznie przez nauczyciela; ocena jest następnie weryfikowana przez egzaminatora zewnętrznego, który na podstawie losowo wybranej próbki sprawdza rzetelność ocen wystawionych przez nauczyciela prowadzącego).

e) Matura

W sesji egzaminacyjnej abiturienti składają pisemne egzaminy z 6 przedmiotów, z tego 5 w języku angielskim. Każdy egzamin podzielony jest na dwie lub trzy części, pisane w różnych (w sumie ok. 30 godzin egzaminów dla każdego abiturienta).

Kryteria oceny wszystkich części egzaminu zamieszczone są w sylabusach przedmiotowych. Są one powszechnie dostępne, służą nauczycielowi podczas układania programu, a uczniom pomagają dostosować się do wymogów egzaminacyjnych (uczeń musi znać kryteria oceny).

Maturze międzynarodowej towarzyszą bardzo surowe i wysoce sformalizowane reguły. Nauczyciele zapewniający prawidłowość przebiegu egzaminu nie mogą być nauczycielami przedmiotu, z którego odbywa się egzamin.

Zakodowane prace pisemne abiturientów wysyłane są w ciągu doby od przeprowadzenia egzaminu do zewnętrznych i specjalnie przeszkolonych egzaminatorów (często na inny kontynent). Ocenianie egzaminów jest procesem całkowicie niezależnym od szkół i zewnętrznym, co zapewnia pełną obiektywność i porównywalność wyników.

Pozytywną ocenę przedmiotu uzyskuje się od 3 pkt w siedmiostopniowej skali 1-7.

Minimalna ilość punktów konieczna do uzyskania dyplomu IB to 24 punkty (nie wystarczy więc zdać każdy przedmiot na 3 punkty).

Maksymalna ilość punktów to 45: 6 przedmiotów razy 7 pkt = 42+3 punkty dodatkowe (premia) za EE i TOK.

Uzyskanie wyniku 43-45 punktów traktowane jest w świecie równorzędnie ze zdobyciem miejsca medalowego w międzynarodowych olimpiadach przedmiotowych.

- 4 -

4.Próba oceny

Każdego roku przybywa w Polsce szkół realizujących program IB.

Obecnie w Polsce program matury międzynarodowej (IB) realizuje ponad 20 szkół, w tym m.in.:

[XXXIII LO im. Mikołaja Kopernika](#) w Warszawie,

[III LO im. Marynarki Wojennej RP](#) w Gdyni

[III LO im. Bohaterów Westerplatte](#) w Gdańsku

[V LO im. Jakuba Jasińskiego](#) we Wrocławiu

[II LO im. Generałowej Zamoyskiej i Heleny Modrzejewskiej](#) w Poznaniu

[II LO im. Stefana Batorego](#) w Warszawie

[I LO im. Stanisława Staszica](#) w Lublinie

[I Prywatne Liceum Ogólnokształcące](#) w Poznaniu,

[Prywatne Liceum Ogólnokształcące im. Ignacego Jana Paderewskiego](#) w Lublinie

[The British School](#) w Warszawie

[Liceum Amerykańskie](#) w Warszawie

[Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Pawła z Tarsu](#) w Józefowie

[Europejskie Prywatne Liceum Ogólnokształcące - Kolegium Europejskie](#) w Krakowie

[Prywatne Liceum Ogólnokształcące nr 32](#) w Warszawie

[Prywatne Liceum Ogólnokształcące Sióstr Nazaretanek nr 54](#) w Warszawie

[I Społeczne Liceum Ogólnokształcące](#) w Warszawie

Najlepsi maturzyści są przyjmowani do znanych uczelni świata, takich jak:

Oxford, Cambridge, Yale, MIT, Harvard.

Obecnie przygotowywane są uregulowania dotyczące Matury Międzynarodowej w polskim prawie oświatowym.

W projekcie zmian ustawowych, art. 7 ustawy o systemie oświaty, przewiduje się m.in.:

- zapis uprawniający szkoły publiczne i niepubliczne mające uprawnienia szkół publicznych do realizowania programu IBO, z równoczesnym zapewnieniem uczniom możliwości zrealizowania treści podstawy programowej obowiązującej na danym etapie edukacyjnym w polskim systemie oświaty, co gwarantowałoby uczniom możliwość powrotu do polskiego systemu edukacyjnego na warunkach określonych w przepisach regulujących zasady przyjmowania uczniów do szkół publicznych,
- zapis stanowiący o tym, że dyplom, potwierdzający zdanie egzaminów końcowych prowadzonych przez IBO, ma wartość równoważną polskiemu świadectwu dojrzałości, dającemu prawo ubiegania się o przyjęcie do szkół wyższych.

Ponadto proponuje się dodanie w art. 22 ust. 2 punktu 6a zapisu zobowiązującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia szczegółowych warunków realizowania przez szkoły programu IBO.

PYTANIE:

Czy projektowane zmiany wydają się wystarczające ?

VII SZKOŁY DLA WYBITNIE ZDOLNYCH

1.Charakterystyka problemu.

Na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 grudnia 1997 r , od roku szkolnego 1998/1999 istnieje Zespół Szkół Ogólnokształcących (ZSO) – „Gimnazjum i Liceum Akademickie” (GiLA) w Toruniu.

Placówka powstała jako eksperyment prowadzony według odrębnych założeń programowo-organizacyjnych, jak: skrócenie czasu nauki z 6 do 5 lat, ograniczenie liczby uczniów w oddziałach do 20, liczby oddziałów do 2 w każdej klasie oraz prowadzenie zajęć fakultatywnych dla uczniów szczególnie zainteresowanych poszczególnymi przedmiotami nauczania.

Opiekę naukową nad eksperymentem sprawuje Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Celem podstawowym eksperymentu było prowadzenie kształcenia ukierunkowanego odpowiednio do potrzeb uczniów szczególnie uzdolnionych, w tym m.in. stworzenie w naszym systemie oświaty dodatkowej szansy intensywnej nauki zdolnej młodzieży pochodzącej ze wsi i małych miasteczek oraz środowisk społecznie zaniedbanych.

W latach 1999 – 2004 na dofinansowanie kosztów eksperymentu Ministerstwo przeznaczyło z budżetu łącznie 8.782, 7 tys. zł. Średni koszt kształcenia jednego ucznia tej szkoły, z pominięciem innych źródeł dofinansowania, kształtował się w roku szkolnym 1998/1999 - na poziomie 15, 6 tys. zł , w 1999/2000 – 9,2 tys. zł , zaś w roku szkolnym 2003/2004 - co najmniej 7,3 tys. zł.

2.Próba oceny

W ciągu 8 lat istnienia GiLA wypracowała precyzyjną metodę wyboru najzdolniejszych spośród uczniów ubiegających się o przyjęcie do szkoły.

Nie została jednak opracowana metoda wyszukiwania szczególnie uzdolnionych absolwentów szkół podstawowych z terenu Kraju.

W roku 2005 przyjęto do nowo organizowanych klas 48 uczniów, w tym 20 z Torunia, 24 z województwa kujawsko-pomorskiego i 4 z innych województw.

Możliwość wyboru najlepszych uczniów spośród dużej liczby zgłaszających się kandydatów, prowadzenie zajęć dydaktycznych w niewielkich grupach oraz dodatkowe zajęcia związane z zainteresowaniami poszczególnych uczniów, to zespół warunków sprzyjających uzyskiwaniu wysokich wyników kształcenia.

W GiLA uczniowie osiągają wyższe od przeciętnych wyniki egzaminu gimnazjalnego. W 2004 r. średni wynik z części humanistycznej egzaminu gimnazjalistów w GiLA wynosił: - 38,1, a z części matematyczno-przyrodniczej - 44,76, przy średnim krajowym odpowiednio: 27,01 i 24,49.

Wyniki egzaminu maturalnego w GiLA nie odbiegają w istotnym stopniu od osiągniętych przez uczniów innych szkół, np. IV Liceum Ogólnokształcącego w Toruniu. W *Raporcie końcowym* podano następujące zestawienie wyników egzaminu dojrzałości w 2003 r.: średni

- 2 -

wynik pisemnego egzaminu dojrzałości w GiLA wynosił: z języka polskiego- 4,2, z drugiego przedmiotu – 4,7, a z egzaminu ustnego: z języka polskiego - 4,6, z języka obcego – 4,9, z przedmiotu do wyboru – 5,2. W IV Liceum Ogólnokształcącym odpowiednio: 4,3; 4,7; 4,7; 5,1; 5,0.

Istotne znaczenie dla oceny wyników eksperymentu ma także liczba uczestników, finalistów i laureatów konkursów i olimpiad przedmiotowych.

Według kryteriów rankingu prowadzonego przez *Perspektywy* i *Rzeczpospolitą* GiLA zajmowało miejsca: w 2004 r. – 24, w 2005 r. – 28, w 2006 r. – 5, w 2007 r. – 23.

Wśród 20 programów nauczania realizowanych w GiLA zdecydowanie przeważają programy dopuszczone do użytku szkolnego przez MEN lub inne autorskie, a programy z historii, chemii, geografii, informatyki, wychowania fizycznego, religii, plastyki i muzyki oraz filozofii zostały opracowane jako programy autorskie nauczania w GiLA.

W 2006 r. Sejmowa Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży przygotowała projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty. Celem tego projektu jest, jak podano w uzasadnieniu: „stworzenie uregulowań prawnych umożliwiających tworzenie i funkcjonowanie oraz finansowanie odrębnych szkół dla uczniów wybitnie zdolnych”.

Projekt zakłada prowadzenie tych szkół przez uniwersytety publiczne.

Inicjatywa ta nie zyskała poparcia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Rządu.

PYTANIA:

1. *Jakie jest Państwa stanowisko w tej kwestii: czy powinniśmy tworzyć odrębne szkoły dla uczniów zdolnych?*
2. *A może tworzyć odrębne oddziały dla uczniów zdolnych w ramach istniejących szkół, np. na wzór klas dwujęzycznych?*
3. *Jakie są inne propozycje związane z doskonaleniem struktury szkolnictwa pod kątem potrzeb edukacyjnych uczniów zdolnych?*

VIII POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA

1. Podstawa prawna

Rozporządzenie MENiS z dnia 7 stycznia 2003r. w sprawie zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz.114),

Rozporządzenie MENiS z dnia 11 grudnia 2002r. w sprawie zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, publicznych tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. Nr 5, poz. 46)

2. Charakterystyka problemu

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega m. in. na wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami.

Do zadań psychologa zatrudnionego w przedszkolu, szkole lub placówce należy m. in. prowadzenie badań i działań diagnostycznych dotyczących uczniów, w tym diagnozowanie potencjalnych możliwości oraz wspieranie mocnych stron ucznia.

Do zadań pedagoga zatrudnionego w przedszkolu, szkole lub placówce należy m. in. określanie form i sposobów udzielania uczniom, w tym uczniom z wybitnymi uzdolnieniami, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, odpowiednio do rozpoznanych potrzeb.

Do zadań doradcy zawodowego zatrudnionego w szkole lub placówce należy m. in. wskazywanie uczniom, rodzicom i nauczycielom dodatkowych źródeł informacji na poziomie regionalnym, ogólnokrajowym, europejskim i światowym dotyczących m. in. wykorzystania posiadanych uzdolnień i talentów przy wykonywaniu przyszłych zadań zawodowych.

Do zadań poradni należy m.in. pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów.

Działalność poradni specjalistycznych może być ukierunkowana m.in. na udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z wybitnymi uzdolnieniami.

3. Próba oceny problemu

Z danych Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej wynika, że uczniowie wybitnie uzdolnieni nie otrzymują odpowiedniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Powszechną praktyką jest wspieranie ucznia jedynie poprzez wzbogacanie form i sposobów w zakresie dziedziny, w której uczeń wykazuje wybitne uzdolnienia.

Wydaje się, że przyczyn tego stanu rzeczy może być kilka, m.in.: brak holistycznego podejścia do rozwoju ucznia; nastawienie na sukces bez liczenia się z potrzebami, możliwościami kosztami emocjonalnymi oraz społecznymi ucznia w jego bliższej i dalszej perspektywie rozwojowej.

W ocenie CMPPP praca pedagogów, psychologów w szkołach koncentruje się głównie na szukaniu rozwiązania zaistniałego już problemu, a nie na mocnych stronach ucznia, jego zdolnościach, zainteresowaniach.

Prowadzone przez CMPPP badania poradni psychologiczno-pedagogicznych jednoznacznie wskazują, że pomoc uczniom w rozwijaniu ich mocnych stron oraz wspieranie uczniów wybitnie uzdolnionych stanowi marginalny obszar działań. Problematyka ta jest niedoceniana.

Z rozeznania CMPPP wynika, że nie funkcjonują poradnie specjalistyczne dla dzieci i młodzieży uzdolnionych. Wśród przyczyn należy wskazać brak inicjatyw w strukturach samorządowych, trudności finansowe, lokalowe i kadrowe.

PYTANIA:

1. Jakiego Państwa zdaniem, przyczyny niskiego poziomu świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej na rzecz uczniów wybitnie zdolnych?

2. Czy, Państwa zdaniem, jest możliwa modyfikacja zadań pedagoga/psychologa w szkole, aby więcej czasu pracy mógł poświęcać wspieraniu uczniów wybitnie zdolnych? Jeśli tak, to jaka?

3. *Czy, Państwa zdaniem, poradnie psychologiczno-pedagogiczne powinny wzbogacić swą ofertę dla uczniów, uwzględniając ich mocne strony i wybitne talenty? Jeśli tak, to jakie Państwo proponujecie rozwiązania?*

4. *Dlaczego, Państwa zdaniem, nie funkcjonują poradnie specjalistyczne ukierunkowane na udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z wybitnymi uzdolnieniami?*

ANEKS 1

KRAJOWY FUNDUSZ NA RZECZ DZIECI

Od 23 lat Krajowy Fundusz na rzecz Dzieci realizuje zadania na rzecz dzieci i młodzieży uzdolnionej, ujęte w corocznym, atrakcyjnym merytorycznie i organizacyjnie, programie pomocy w rozwoju wybitnie uzdolnionym uczniom wszystkich typów szkół w Polsce.

Program ten stanowi ofertę adresowaną do uczniów, których osiągnięcia, wyniki pracy wskazują jednoznacznie na wybitne uzdolnienia.

Stypendiści Krajowego Funduszu nie otrzymują stypendiów pieniężnych, natomiast korzystają z bezpłatnej opieki i pomocy merytorycznej, organizowanej w formie warsztatów, seminariów, obozów naukowych, plenerów.

W roku szkolnym 2005/2006 do programu zakwalifikowano 518 uczniów wszystkich typów szkół z 16 województw, w tym 327 - o uzdolnieniach poznawczych, 152 – muzycznych, 15 – baletowych, 24 – plastycznych.

Ponad 55% ogółu stypendystów, podopiecznych i kandydatów pochodzi spoza miast wojewódzkich, w tym 29% - ze wsi i małych miasteczek.

Program Krajowego Funduszu jest dofinansowany przez Ministerstwo; od 2 lat jako zadanie planowane w budżecie Ministerstwa. W 2006 roku po raz pierwszy środki dla Krajowego

Funduszu zostały wyodrębnione w Planie budżetu., w wys. 200 000 zł. Na rok 2007 zaplanowaną taką samą kwotę.

W ostatnich latach Krajowy Fundusz otrzymał z Ministerstwa dotacje w następującej wysokości: 2000 r. – 305 623 zł, 2001 r. – 268 118 zł, 2002 r. - 240 000 zł, w 2003 r. – 300 000 zł, w 2004 r. – 246 470 zł, w 2005 r. – 220 000 zł, w 2006 r. – 200 000 zł.

Niezależnie od dotacji Ministerstwa Edukacji Krajowy Fundusz otrzymuje - za pośrednictwem MEN - dofinansowanie z ogólnej rezerwy budżetu Państwa w wys.: 2001 r. - 100 000 zł, 2002 r. – 100 000 zł, 2003 r. – 150 000 zł, 2004 r. – 200 000 zł, w 2005 r.- 200 000 zł, w roku 2006 – 300 000 zł.

Minister Edukacji Narodowej wnioskował o przyznanie Krajowemu Funduszowi w 2007 r., z tej puli, kwoty 400 000 zł.

W 1994 r. Minister Edukacji Narodowej, w porozumieniu z ówczesnym Komitetem Badań Naukowych, zwrócił się do Krajowego Funduszu o prowadzenie polskich eliminacji Konkursu Młodych Naukowców Unii Europejskiej. Zadanie to Krajowy Fundusz realizuje do tej pory.

Działalność Krajowego Funduszu na rzecz dzieci i młodzieży uzdolnionej daje znakomite efekty. Dzięki dobrej woli dziesiątek pracowników nauki, wysokiej klasy pedagogów oraz artystów wydatnie wspomaga szkoły, a niekiedy je zastępuje, w rozwijaniu uzdolnień uczniów, we wzbogacaniu ich wiedzy i umiejętności, także umiejętności naukowo-badawczych.

- 2 -

Krajowy Fundusz oddziałuje na rozwiązania legislacyjne i organizacyjne dotyczące kształcenia uczniów zdolnych, upowszechnia ideę opieki nad uczniami zdolnymi, współtworzy środowisko sprzyjające rozwojowi uzdolnień i talentów dzieci i młodzieży.

Działalność Krajowego Funduszu jest wzorem pozaszkolnej działalności edukacyjnej, godnym upowszechniania.

Problemem zasadniczym, bardzo utrudniającym planową działalność Funduszu, jest brak stabilizacji finansowej.

PYTANIE:

W jaki sposób można by wykorzystać model działania Krajowego Funduszu, aby objąć podobną opieką merytoryczną większą liczbę uczniów, zwłaszcza z małych miejscowości?

ANEKS 2

OGÓLNOPOLSKI SZKOLNY RUCH NAUKOWY (ZARYS KONCEPCJI)

A. Poziom szkoły

1. Dostosowywanie oferty zajęć do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów szczególnie uzdolnionych, w tym w szczególności właściwe wykorzystywanie możliwości, jakie stwarzają zapisy prawa oświatowego dotyczące indywidualnego toku nauki i indywidualnego programu nauki.

Uwagi dodatkowe

Potrzebna jest pogłębiona analiza aktualnego stanu oraz czynników warunkujących dostosowywanie oferty zajęć do potrzeb uczniów szczególnie uzdolnionych.

Propozycje działań:

- zamówienie stosownej ekspertyzy,
- przygotowanie propozycji i wdrożenie odpowiednich zmian legislacyjnych,
- przygotowanie materiałów edukacyjnych skierowanych do nauczycieli oraz studentów realizujących, w ramach studiów, cykl przygotowania pedagogicznego.

2. Rozbudowywanie oferty szkolnych kół zainteresowań naukowych:

- zwiększenie liczby szkolnych kół zainteresowań,

- wprowadzenie do planów pracy szkół imprez, takich jak: „szkolne festiwale nauki”, szkolne (uczniowskie) konferencje naukowe, przygotowywane przez uczniów wystawy i prezentacje popularyzujące osiągnięcia naukowe itd.

Uwagi dodatkowe

Przedsięwzięcie takie jak „szkolny festiwal nauki” mogłoby być organizowane raz na dwa lata, mniejsze formy odpowiednio częściej.

Takie imprezy powinny umożliwić uczniom prezentowanie swojego dorobku, w tym w szczególności osiągnięć szkolnych kół zainteresowań naukowych, a także ułatwić wyłanianie uczniów i zespołów uczniowskich, które będą reprezentować szkoły w powiatowych przeglądach indywidualnych i zespołowych osiągnięć naukowych uczniów.

Propozycje działań

- zorganizowanie regionalnych konferencji umożliwiających prezentacje dorobku i wymianę doświadczeń różnych środowisk w zakresie tego rodzaju działań,
- przygotowanie i wdrożenie propozycji odpowiednich zmian legislacyjnych.
- systematyczne upowszechnianie informacji o różnych formach realizacji tego rodzaju zadań w szkole, skierowanej zarówno do nauczycieli jak i do opinii publicznej.

B. Poziom powiatu

1. Organizowanie dorocznych przeglądów osiągnięć naukowych uczniów (indywidualnych i zespołowych).

- 2 -

Uwagi dodatkowe

Przeglądy będą zadaniem zleconym przez Kuratora Oświaty (środki w budżecie Kuratora przekazywane będą do powiatu lub bezpośrednio do wyznaczonego przez powiat organizatora przeglądu).

2. Prowadzenie międzyszkolnych klubów zainteresowań naukowych (sieci) dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, którzy osiągnęli znacznie wyższy niż uczestnicy szkolnych szkół zainteresowań poziom zainteresowań i zaawansowania w danej dziedzinie.

Uwagi dodatkowe

Główne zadania międzyszkolnych klubów naukowych:

- organizowanie weekendowych sesji tematycznych, zajęć warsztatowych (laboratoryjnych), wycieczek do współpracujących ośrodków akademickich i innych centrów naukowych itp.,
- organizowanie i współorganizowanie obozów naukowych w okresie ferii szkolnych letnich i zimowych,
- delegowanie swoich członków do uczestnictwa w krajowych i międzynarodowych konferencjach, sympozjach i obozach naukowych, organizowanych dla młodzieży przez polskie, zagraniczne i międzynarodowe instytucje naukowe.

Bazą dla powiatowych międzyszkolnych klubów naukowych powinny być wytypowane szkoły ponadgimnazjalne.

Pracę klubów powinni animować najlepsi na danym terenie nauczyciele przy współpracy ośrodków uniwersyteckich - kadry naukowo-dydaktycznej, ale także studenckich kół naukowych, które powinny „patronować” klubom, czyli roztaczać opiekę nad młodszymi kolegami.

Analogicznie członkowie międzyszkolnych klubów powinni spełniać taką rolę wobec szkolnych klubów zainteresowań, zwłaszcza w gimnazjach.

Propozycje działań

Przygotowanie propozycji i wdrożenie odpowiednich zmian legislacyjnych, umożliwiających organizowanie i finansowanie tej działalności.

C. Poziom szkoły wyższej

1. Wprowadzenie jako zasady sprawowania patronatu naukowego odpowiednich jednostek organizacyjnych (wydziałów, instytutów) nad międzyszkolnymi klubami naukowymi (prowadzonymi przez powiaty) grupującymi najzdolniejszą młodzież zainteresowaną daną dziedziną naukową.

Uwagi dodatkowe

W ramach patronatu uczelnie stwarzają możliwość korzystania przez członków klubów z różnych form zajęć, uczestniczenie przez nich w programach badawczych etc.

- 3 -

Propozycje działań

Przygotowanie propozycji i wdrożenie odpowiednich zmian legislacyjnych, umożliwiających organizowanie i finansowanie tej działalności.

PYTANIA :

1. Czy sieć klubów powinna być powiatowa (z odpowiednim uwzględnieniem sytuacji wielkich aglomeracji)?

2. Czy sprawowanie patronatów nad klubami przez uczelnie powinno być obowiązkiem ustawowym?

Załącznik nr 2

do Wstępnego projektu pakietu działań w ramach inicjatywy „Uczeń zdolny,”

INFORMACJA

na temat opinii, uwag, wniosków dotyczących „Wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych jako zadania władz publicznych. Materiałów do dyskusji”.

Do zbiorczej informacji załączono 3 przykładowe opinie: Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci, Śląskiego Kuratorium Oświaty, Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego

Departament
Specjalnego

Kształcenia Ogólnego i

Warszawa, 25 września 2007r.

INFORMACJA

na temat opinii, uwag, wniosków dotyczących „Wspierania rozwoju uczniów wybitnie zdolnych jako zadania władz publicznych. Materiałów do dyskusji”.

I Materiał przekazano 26 i 27 kwietnia 2007 r. tradycyjną pocztą ponad 90 opiniodawcom (kilku adresatom też pocztą elektroniczną – na życzenie), w tym:

17 liceom ogólnokształcącym,
29 komitetom głównym ogólnopolskich olimpiad,

16 kuratorom oświaty,
6 szkołom wyższym,
2 stowarzyszeniom rektorów (KRASP i KRZaSP) oraz Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego,
2 ministerstwom (MNiSW oraz MKiDN),
3 instytutom,
7 towarzystwom naukowym i in. stowarzyszeniom
4 ośrodkom doskonalenia nauczycieli
5 profesorom bezpośrednio współpracującym z MEN.

II 30 maja 2007 r. materiał „Wspieranie rozwoju uczniów...”, wzbogacony o zadanie VIII Pomoc psychologiczno-pedagogiczna, został przekazany kolejnej grupie 95 opiniodawców –uczestników ogólnopolskiej konferencji nt.: „Szkoła otwarta – szansą rozwoju zdolności każdego ucznia”.

III Do 5 września 2007 r. wpłynęły opinie, uwagi od 52 nadawców, w tym od:

7 szkół – liceów ogólnokształcących
11 komitetów głównych olimpiad
15 kuratoriów oświaty
2 ministerstw, KRASPU oraz Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego,

- 2 -

IBE, 2 tow. naukowych: PTF, PTE,
6 ośrodków doskonalenia nauczycieli,
Uniwersytetu Kard St. Wyszyńskiego, Uniwersytetu Warszawskiego,
Prof. Ł. Turskiego,
Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci,
2 placówek psychologiczno-pedagogicznych (Warszawa i Koźienice).

Opiniowany materiał zawierał 8 zadań szczegółowych, stanowiących elementy systemu kształcenia uczniów zdolnych, usankcjonowanych przepisami obowiązującego prawa oświatowego oraz 2 problemy- na zasadzie uzupełnienia tego systemu, tj. znana z ponad 20-letniej praktyki działalność Krajowego Funduszu oraz zarys koncepcji ogólnopolskiego szkolnego ruchu naukowego.

Do I problemu – indywidualny tok nauki odniosło się 41 opiniodawców.

1. Wśród przyczyn nieczęstego udzielania zezwoleń na kształcenia się uczniów zdolnych wg tego trybu najczęściej wymieniano:

- brak wypracowanych sposobów, narzędzi diagnozowania uczniów zdolnych, brak kompetencji nauczycieli do pracy z uczniem zdolnym, brak ośrodków wspomagających nauczycieli w tej pracy,
- niewystarczające środki finansowe na tę formę wspierania uczniów, niedostateczna baza dydaktyczna szkół,
- także niedostateczna znajomość przepisów, zarówno przez nauczycieli jak też przez rodziców.

2. Jako czynniki motywujące dyrektorów szkół i nauczycieli do bardziej ofensywnego korzystania z tej możliwości kształcenia uczniów zdolnych wskazywano konieczność:

- nieodpłatnego doskonalenia nauczycieli, upowszechniania znajomości przepisów oraz przykładów sprawdzonych praktyk, a także zwiększenia nadzoru pedagogicznego nad realizacją tego zadania szkoły.
- zmniejszenia liczebności uczniów w oddziale (do 20),
- obowiązku opracowania przez szkołę programu/systemu pracy z uczniem zdolnym (np.KO Gorzów),
- zdefiniowania pojęcia: "uczeń zdolny" oraz opracowania sposobów diagnozowania uczniów zdolnych (np.KO Olsztyn).
- zwiększenie pomocy i zapewnienie stałej opieki poradni psychologiczno-pedagogicznej (np. w każdej poradni przynajmniej 2 specjalistów z zakresu opieki nad uczniem zdolnym, w środowisku wiejskim „latający pedagog/psycholog”- (Poradnia Kozienice) lub grono specjalistów na poziomie gminy i powiatu – (KO Rzeszów).

- 3 -

3. Zdaniem niemal wszystkich respondentów to zadanie nauczycieli powinno być uregulowane w przepisach płacowych: w formie dodatkowego wynagrodzenia lub wliczenia do tygodniowego pensum opieki nad uczniem realizującym indywidualny program lub tok nauki, jak też wynagrodzenie za opracowanie programu, za sprawowanie opieki podczas wyjazdów ucznia; uwzględnienie środków już w algorytmie subwencji (choć nie wydaje się to całkiem realne).

Należy też określić obowiązki nauczyciela –opiekuna; 1 godzina tygodniowo to stanowczo za mało wobec potrzeb intelektualnych ucznia zdolnego.

4. Zdaniem większości nie jest konieczne prawne zobowiązanie szkoły do udzielania zezwoleń, ponieważ przepisy – w przypadku odmowy - zakładają formę administracyjnej decyzji dyrektora szkoły.

5. Większość opiniodawców opowiada się za możliwością skrócenia – nawet do 2 miesięcy – czasu obserwacji ucznia pod kątem jego indywidualnych potrzeb i możliwości kształcenia.

Raczej umożliwić tu większa elastyczność, stosownie do okoliczności.

Proponowano nawet laureatom i finalistom konkursów oraz olimpijczykom umożliwić realizację indywidualnego toku lub programu nauki od początku etapu edukacyjnego, z pominięciem trybu kwalifikacyjnego (np. KO Katowice).

Zdaniem UW – konieczny jest 1 rok pracy z uczniem, obserwacji, aby rozpoznać dobrze jego potrzeby i możliwości.

II Indywidualny program nauki

W tej kwestii wypowiedziało się 31 opiniodawców, najczęściej traktując łącznie kwestie indywidualnego programu z indywidualnym tokiem nauki.

W sprawie indywidualnych programów zwracano uwagę na niewystarczające kompetencje nauczycieli do tworzenia programów, potrzebę dużego zaangażowania, nakładu czasu, co jest przyczyną niechętnego podejmowania przez nauczycieli tego zadania.

III Ocenianie: wpłynęły 40 opinie w tej sprawie.

Zgodnie stwierdzono, że zewnętrzne ocenianie nie służy identyfikacji uczniów wybitnie zdolnych głównie z powodu nadmiernego wystandaryzowania wymagań na poziomie możliwości ucznia dostatecznego. Pojawił się też głos zarzucający obecnemu systemowi oceny zewnętrznej premiowanie konformizmu myślowego i domagający się wprowadzenia „mechanizmu ochrony talentów przed niszczącymi dla nich skutkami unifikacji

i standaryzacji ocen” (olimpiada wiedzy i umiejętności budowlanych) Proponuje

-4 -

się nawet (ok. 40% opinii) wzbogacenie testów egzaminacyjnych o dodatkowe arkusze pod kątem ucznia zdolnego i dodatkowo punktowane.

W opinii KO Katowice zawarto propozycję zobowiązania OKE do gromadzenia danych o uczniach najzdolniejszych i do śledzenia ich losów.

UW proponuje nawet wprowadzenie dodatkowego egzaminu specjalistycznego przed zewnętrzną komisją.

Odmienną opinię na ten temat zawarto w uwagach LXIV LO w Warszawie:

w systemie oceniania zewnętrznego najważniejsza jest porównywalność poziomu kształcenia, dlatego oryginalność, kreatywność, odkrywcość sądów i rozwiązań są niepożądane; ich ocena jest subiektywna.

Stosunkowo dużo opiniodawców kwestionuje przydatność również wewnątrzszkolnych systemów oceniania w diagnozowaniu zdolności uczniów, choć ten system powinien służyć identyfikowaniu uzdolnień uczniów.

Ci, którzy dostrzegają walor rozpoznawania uzdolnień uczniowskich w tym systemie proponują (np. III LO Gdynia) równocześnie stosowanie różnych form wewnątrzszkolnego premiowania uczniów zdolnych, np. dodatkowe punkty za osiągnięcia pozalekcyjne, udział w sesjach naukowych na uczelni, publikowanie prac

Dodatkowym udoskonaleniem wewnętrznego oceniania byłoby wprowadzenie sprawdzianu kończącego kolejne etapy edukacyjne oraz zaliczanie zajęć fakultatywnych i kursów pozalekcyjnych organizowanych w szkołach (UW).

Obecne regulacje prawne w zakresie premiowania w systemie oceniania uczniów odnoszących zwycięstwa w konkursach i olimpiadach uznano za wystarczające.

Pojedyncze opinie zawierają propozycje:

- rozszerzenia preferencji (ocena celująca, zwolnienie z egzaminu maturalnego) również na zwycięzców olimpiad interdyscyplinarnych (ekonomicznej, ekologicznej, przedsiębiorczości...),
- przyznania preferencji laureatom konkursów dla uczniów szkół podstawowych,
- przyznanie preferencji zwycięzcom konkursów organizowanych przez szkoły wyższe (UW, KO Gorzów),
- zmiana zasad premiowania osiągnięć w procesie rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych; obecne zasady premiuja raczej pracowitość, nie zaś talenty (LXIV LO Warszawa).

IV Konkursy, olimpiady

W opiniach na ten temat dominuje oczekiwanie na:

- 5 -

- uproszczenie zasad finansowania organizacji olimpiad przez MEN (umowy z rzeczywistymi organizatorami – komitetami głównymi, bez pośredników, tj. tytularnych organizatorów oraz umowy wieloletnie, bez rygoru zerowania budżetu na koniec każdego roku budżetowego)
- określenie jednolitych zasad wydatkowania dotacji z MEN (Ol. Matematyczna – niezbyt rygorystyczne),
- wydzielenie w budżecie kuratora środków na konkursy.
- uregulowanie w przepisach kwestię olimpiad dla gimnazjalistów (propozycję złożył KG Ol. Informatycznej).

Wyraźnie podzielone stanowisko opiniodawców w kwestii przyznania uprawnień zwycięzcom olimpiad dla gimnazjalistów równych uprawnieniom

przysługującym finalistom i laureatom olimpiad dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych; niewielka większość za zrównaniem tych preferencji. Są też zdecydowani przeciwnicy wśród komitetów głównych olimpiad (języka rosyjskiego, języka francuskiego, artystyczna).

W opiniach komitetów głównych olimpiad przeważają propozycje zrównania finalistów olimpiad gimnazjalnych z laureatami wojewódzkich konkursów przedmiotowych dla gimnazjalistów.

W 2 opiniach zawarto propozycje wprowadzenia uregulowań dotyczących konkursów dla uczniów szkół zasadniczych.

Większość opiniodawców obecne uregulowania w rozporządzeniu w sprawie olimpiad i konkursów uznaje za raczej wystarczające; należałoby zobowiązać organizatorów do pokrywania kosztów podróży i pobytu opiekunów towarzyszących uczestnikom zawodów, co wymagałoby zwiększenia środków z MEN.

W opinii III L.O. w Gdyni zawarto propozycję ujednoczenia niektórych zasad organizacyjnych olimpiad; prowadzić eliminacje ustne, na etapie okręgowym i centralnym, „jawnie i w obecności pozostałych uczestników –zawodników oraz ich nauczycieli”.

Ujednoczyć także zasady klasyfikowania laureatów wobec nadmiernego różnicowania w przyznawaniu laureatom miejsc, lokat.

Proponuje się też upowszechnianie informacji o wybitnych osiągnięciach uczniów w konkursach i olimpiadach (m.in. Społ. L.O. w Żarach).

- 6 -

Zwrócono też uwagę na specyficzny charakter Olimpiady Literatury i Języka Polskiego, która do udziału w zawodach centralnych od 17 lat przyjmuje ponad 30-osobową grupę uczniów z sąsiednich krajów, popularyzując język i literaturę polską poza Krajem, przez co należy się tym zawodom status olimpiady międzynarodowej (UKSW).

W kilku opiniach (m.in. Krajowy Fundusz) wyrażono niepokój wynikający ze stwierdzenia upowszechniającej się konkursomanii.

V Stypendia

Wszyscy opiniodawcy wskazują na potrzebę zagwarantowania środków na stypendia szkolne poprzez:

- wydzielenie kwot w subwencji kierowanej do organu prowadzącego,

- tworzenie szkolnego konta środków na stypendia (KO Gdańsk) i prawnie stworzyć możliwość szerokiego kręgu sponsorów (KO Szczecin, prof. Ł. Turski), 1% podatku od dochodów obywateli na stypendia dla młodzieży oraz 15% kwot przeznaczonych na sponsorowanie sportu przekazać na stypendia (prof. L. Turski).

Większość opowiada się za zwiększeniem zasięgu stypendium zarówno MEN jak też Prezesa Rady Ministrów, bez obniżania wymagań. Proponowano zwiększenie proporcjonalne do liczby uczniów w szkole, np. 1 stypendium na 300 uczniów (np. ODN Kalisz, II LO w Szczecinie). Jako sposób dyscyplinujący szkoły do uczciwego wypełniania obowiązku typowania kandydatów do stypendium to nadzór nad realizacją tego obowiązku oraz ustalenie w kuratorium osoby odpowiedzialnej za ten obszar spraw.

Proponuje się też rozszerzenie kategorii stypendiów, min. utworzenie stypendium kuratora oświaty (KO Bydgoszcz).

Większość proponuje przeniesienie premiowania osiągnięć sportowych do kompetencji Ministra Sportu.

Absolutnie wszyscy respondenci wskazują na konieczność wyłączenia stypendiów z dochodów obciążonych podatkiem.

VI IBO

Problem matury międzynarodowej najmniej zainteresował opiniodawców.

Zdecydowanie dominują zdawkowe opinie potwierdzające projektowane uregulowania prawne za wystarczające.

- 7 -

Kilka opinii dotyka kwestii finansów związanych z realizacją programu IBO – kosztowny dla ucznia i szkoły (GiLA w Toruniu), problem zaplecza dydaktycznego szkół realizujących ten program (prof. Ł. Turski).

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego sugeruje zbliżenie koncepcji polskiego egzaminu maturalnego do matury międzynarodowej, co ułatwiłoby ekwiwalencję naszego egzaminu maturalnego „w Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego”.

Najbogatszy materiał w tej sprawie nadesłał Dyrektor III LO w Gdyni, gdzie program IBO jest najdłużej realizowany. Na koniec zaproponowano honorowanie stypendium naukowym Premiera maturzystów, którzy uzyskali maksymalne wyniki na maturze IBO i na egzaminie maturalnym.

W opinii UW proponowane uregulowania nie są wystarczające, ponieważ nie jest możliwa porównywalność matury IB i polskiego egzaminu maturalnego oraz różne są procedury rekrutacji do szkół wyższych.

Wskazano na konieczność uregulowań stwarzających możliwość powrotu do polskiego systemu oświaty (KO Katowice), proponuje się też, aby w każdym województwie chociaż 1 szkoła realizowała program IBO (KO Rzeszów).

VII Szkoły dla wybitnie uzdolnionych.

Propozycja tworzenia szkół dla uczniów zdolnych nie zyskała poparcia większości opiniodawców.

Apoteozę tego typu szkoły nadesłano z Gimnazjum i Liceum Akademickiego w Toruniu.

Inni odnieśli się w zasadzie krytycznie do tego projektu.

W opinii III LO w Gdyni napisano: „Bardzo wiele gimnazjów działających przy świetnych ogólniakach, mając chociażby w połowie takie dofinansowanie z MEN jakie miało GiLA, osiągnęłyby co najmniej porównywalne sukcesy.”

Natomiast w opinii LXIV LO w Warszawie czytamy: „...szkoły dla wybitnie zdolnych i tak istnieją, wystarczy spojrzeć na listę rankingową „Perspektyw” i „Rzeczpospolitej”, która jest niezaprzeczalnym na to dowodem” i dalej, że „... poziom szkoły ...zależy od dobrego dyrektora i zespołu nauczycieli....to wybitni nauczyciele tworzą wysoki poziom szkoły, potrafią kształcić olimpijczyków, zarażają pasją, pokazują co jest ważne i jak osiągnąć sukces.”

Konieczne są zmiany w Karcie Nauczyciela oraz zwiększenie wynagrodzenia jako warunek pozytywnej selekcji kandydatów do pracy w szkole.

W opinii XIV LO w Warszawie za najlepsze rozwiązanie uznano tworzenie klas autorskich w szkołach publicznych, we współpracy z uczelniami. Wymaga to jednak takich regulacji prawnych, które umożliwią zatrudnianie nauczycieli

- 8 -

akademickich w szkołach niższego szczebla w ramach obowiązującego ich pensum dydaktycznego na uczelni.

Zamiast klas, szkół dla wyselekcjonowanej grupy uczniów (w opinii KO Katowice) zaproponowano wzbogacenie form wspierania rozwoju zdolności uczniów poprzez: powierzanie zadań asystenta, indywidualny tok studiów, obozy naukowe organizowane przez szkoły wyższe, inne formy indywidualnej opieki nauczycieli akademickich nad uczniami zdolnymi.

Zwiększyć subwencje dla szkół mających widoczne efekty pracy z uczniem zdolnym (CEN Włocławek).

VIII Do kwestii pomocy psychologiczno-pedagogicznej odniosło się jedynie bydgoskie Centrum Edukacji Nauczycieli. Niedostatecznie oceniono dotychczasową pomoc poradni oraz szkolnych pedagogów/psychologów, ponieważ ich praca jest zorientowana głównie na uczniów z gorszymi wynikami w nauce oraz z deficytami rozwojowymi. Jest to skutek wieloletniego zaniedbania troski o uczniów zdolnych, braku doświadczeń, niedostatecznych kompetencji osób zatrudnionych na tych stanowiskach.

Za konieczne uznano stworzenie sieci instytucji stale i profesjonalnie zajmujących się wspieraniem rozwoju uczniów zdolnych.

Przygotować specjalistów i wprowadzić obowiązek zatrudniania w każdej szkole psychologa/pedagoga (KO Katowice).

ANEKS 1

W nielicznych opiniach na temat Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci proponowano tworzyć wojewódzkie lub regionalne agendy Funduszu (m.in. KG Ol. Biologicznej, MNiSW, KO Kraków). Pojawiały się też głosy wskazujące na brak dostatecznej informacji o działalności Funduszu (KO Wrocław, Łódź).

Proponowano: upowszechniać informacje o Funduszu, o jego stypendystach (spotkania ze stypendystami), promować tych uczniów (KO Rzeszów, Katowice).

ANEKS 2

Koncepcja ogólnopolskiego szkolnego ruchu naukowego została pozytywnie odebrana jako szansa na budowanie pomostów pomiędzy oświatą a szkolnictwem wyższym i nauką – z realną korzyścią dla obu obszarów edukacyjnych, w tym dla uczniów zdolnych.

Kluby powinny mieć zasięg powiatowy i ponadpowiatowy (Rada Główna), poziom wojewódzki i niektóre powiaty (KO Kraków).

„Uczelnie powinny być otwarte na potrzeby uczniów zdolnych, stosując różne formy działalności” - napisano w opinii UKSW, podając takie przykłady własnej otwartości, jak: ”Bielańskie Wykłady Otwarte”, praktyki pedagogiczne, natomiast obawy rodzi projekt patronatów naukowych nad międzyszkolnymi klubami naukowymi.

Rada Główna uważa, że sprawowanie patronatów może być zalecane, lecz nie wymagane ustawowo.

Za ustawowym zobowiązaniem uczelni do sprawowania patronatów nad klubami opowiadają się: GiLA, KO Wrocław, MKiDN).

Lepszym rozwiązaniem (zdaniem UW) jest szerokie otwarcie szkół wyższych na potrzeby uczniów; różne formy otwartych zajęć na uczelni oraz prowadzenie lekcji i zajęć pozalekcyjnych przez nauczycieli akademickich w szkołach.

Nie tworzyć dodatkowych struktur (ODN Kalisz), zapewnić stabilne finansowanie już działającym inicjatywom, np. festiwalom nauki, międzyszkolnym klubom (Krajowy Fundusz).

